

Методичні рекомендації щодо проведення другого етапу системного перегляду регулювання ринків

Ці Методичні рекомендації призначені для проведення дослідження ефективності державного регулювання ринків з метою його подальшого вдосконалення в умовах дефіциту інформації, обмеженого часу та ресурсів.

Застосовувати їх належить на другому етапі проведення системного перегляду ефективності регулювання ринків (Rolling Review) за умови:

- проведеної інвентаризації ринків, засобів (інструментів) регулювання та цілей/завдань регулювання;
- сформованих при регуляторах (Міністерствах) робочих груп.

Для цілей проведення системного перегляду під ефективністю регулювання ринку слід розуміти співвідношення вартості регулювання (з урахуванням побічних ефектів від запровадження регулювання, у т.ч. корупційних ризиків) та його результативності (ступеню усунення причин проблем на ринку). За результатами проведення аналізу ефективності регулювання готується Звіт, що оформлюється у вигляді «зеленої книги».

Під час аналізу необхідно визначити ключові проблеми на ринку та встановити їхні зв'язки з існуючим регулюванням, спрямованим на їх вирішення або мінімізацію їхнього впливу на заінтересованих сторін. За низкою параметрів проблеми класифікуються та визначається важливість кожної з них. У випадку, якщо за результатами аналізу ефективності регулювання виявлено, що протягом достатнього часу впливу такого регулювання існують проблеми, що лишилися не розв'язаними (вплив яких достатньо не мінімізований), тобто регулювання є нерезультативним, для найважливішої з таких проблем розробляється концепція політики, спрямованої на вдосконалення регулювання ринку та план її впровадження (Концепція). У випадку, якщо виявлена проблема є пріоритетною для Уряду, Концепція та результати аналізу оформлюються у вигляді «білої книги».

На підставі Концепції, розроблюються проекти нормативно-правових актів та здійснюються інші заходи, що передбачають впровадження у законодавства концепції ефективного регулювання.

Для отримання інформаційної, організаційної чи методологічної підтримки у проведенні перегляду можна звертатись до Офісу ефективного регулювання.

Вступ

1. Підготовчий етап: попередній аналіз ринку та залучення заінтересованих сторін

Таблиця №1. Основні заінтересовані сторони та їх інтереси

2. Аналіз ефективності регулювання ринку, висновки та рекомендації за яким оформлюються у звіт про аналіз ефективності регулювання ринку (“зелена книга”)

2.1. Аналіз ринку

2.1.1. Визначення основних товарів (послуг), що виробляються на ринку, та опис стану ринку

Таблиця №2. Перелік товарів (послуг) ринку

Таблиця №3. Перелік показників ринку

Таблиця №4. Перелік значень показників ринку

2.1.2. Аналіз дефектів ринку, що зумовлюють необхідність державного регулювання

2.1.3. Аналіз проблем

Таблиця №5. Перелік проблем

2.2. Аналіз регулювання ринку

2.2.1 Визначення переліку етапів, з яких складається діяльність суб’єктів господарювання на ринку

Таблиця №6. Перелік етапів, з яких складається діяльність суб’єктів господарювання на ринку

2.2.2. Аналіз регуляторних актів ринку

2.2.2.1. Визначення переліку регуляторних актів, що регулюють ринок.

Таблиця №7. Перелік регуляторних актів, що регулюють ринок

Таблиця №8. Перелік регуляторних актів, що регулюватимуть ринок після набрання чинності або що мають втратити чинність найближчим часом

2.2.2.2. Оцінка актуальності регуляторних актів

2.2.2.3. Оцінка законності регуляторних актів

2.2.2.4. Аналіз прогалин у регуляторному полі

Таблиця №9. Картка аналізу регуляторного акта “_____” за критерієм законності та актуальності, а також щодо переліку передбачених ним регуляторних актів

Таблиця №10. Перелік неактуальних регуляторних актів, що регулюють ринок

Таблиця №11. Перелік підзаконних регуляторних актів, що застосовуються на ринку, які мають ознаки незаконних

2.2.2.5. Визначення та аналіз інструментів (засобів) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок

Таблиця №12. Результати аналізу інструментів (засобів) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок

Таблиця №13. Результати аналізу санкцій інструментів (засобів) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок

Таблиця №14. Результати аналізу процедури видачі (виконання вимог) інструменту (засобу) регулювання

2.2.2.7 Оцінка корупційних ризиків та дружності для бізнесу інструментів (засобів) регулювання, їх процедур видачі (виконання вимог)

Таблиця №15. Результати оцінки корупційних ризиків та дружності для бізнесу інструменту (засобу) регулювання “_____”, його процедури видачі (виконання вимог) “_____”

Таблиця №16. Рекомендації щодо внесення змін до регулювання ринку з метою зменшення ризиків корупції та підвищення дружності для бізнесу

2.2.2.8. Аналіз зобов’язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію, що стосуються ринку.

Таблиця №17. Опис основних зобов’язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію, що стосуються ринку, їх статусу та суті змін, що необхідно здійснити для їх виконання

2.3. Аналіз проблем ринку, їх причин та курсів політики

2.3.1. Визначення найважливіших проблем ринку та регулювання, спрямованого на їх усунення

Таблиця №18. Перелік проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями (трендами)

Таблиця №19. Перелік найважливіших проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями (трендами)

Таблиця № 20. Таблиця співставлення інструментів (засобів) регулювання з проблемами, їх носіями та причинами проблеми

2.3.2. Аналіз причин проблем на ринку

Таблиця №21. Результати аналізу причин проблеми “_____”

Таблиця №22. Результати аналізу найважливіших причин проблеми “_____”

2.3.3. Формування переліку курсів політики на ринку та їх оцінка

Таблиця №23. Структура курсу політики до проблеми “_____”

Таблиця №24. Моніторинг реалізації політики

Таблиця №25. Витрати курсу (заходів)

Таблиця №26. Оцінка результативності курсу

Таблиця №27. Картка курсу політики

2.4. Оформлення висновків та рекомендацій

Таблиця №28. Перелік нормативно-правових актів, що рекомендується розробити

3. Підготовка Концепції політики

3.1. Підготовчий етап

3.2. Аналіз альтернатив

Таблиця №29. Структура курсу політики до проблеми “_____”

Таблиця №30. Перелік змін до діючого курсу політики для формування альтернативного

3.3. Порівняння та вибір курсів політики

Таблиця №31. Перелік критеріїв для порівняння курсів політики

Таблиця №32. Порівняння курсів політики

3.4. План заходів з реалізації політики

Таблиця №33. План заходів для реалізації курсу політики

Таблиця №34. Перелік нормативно-правових актів, що мають бути розроблені

3.5. Прогноз результативності обраного курсу

Таблиця №35. Прогноз результативності обраного курсу

Додаток №1. Глосарій

Додаток №2. Аналітична записка

Додаток №3. Структура мапи стейкхолдерів

Додаток №4. Структура плану аналізу ефективності ринку

Додаток №5. Зелена книга

Додаток №6. Концепція політики

Вступ

Аналіз ефективності регулювання ринків здійснюється відповідно до наступних етапів:

1. Підготовчий етап, за результатами якого готується аналітична довідка про стан ринку та мапа заінтересованих сторін та залучаються заінтересовані сторони до подальшої роботи над аналізом ефективності регулювання ринку.
2. Аналіз ефективності регулювання ринку, висновки та рекомендації за яким оформлюються у звіт про аналіз ефективності регулювання ринку ("Зелена книга");
3. Формування рекомендацій та плану дій з вирішення найважливішої проблеми ринку, що оформлюється у вигляді Концепції регулювання ринку ("Білої книги", якщо проблема має національний масштаб).
4. Розробка, супроводження та підтримка у імplementації нормативно-правових актів на виконання Концепції:
  - спрямованих на вирішення найбільшої проблеми ринку;
  - спрямованих на виправлення недоліків регулювання (скасування незаконних, неактуальних актів; усунення колізій тощо).

1. Підготовчий етап: попередній аналіз ринку та залучення заінтересованих сторін

Для побудови системної комунікації з заінтересованими сторонами під час подальшого аналізу ефективності регулювання, першочерговим завданням системного перегляду регулювання ринку є здійснення попереднього аналізу стану справ та заінтересованих сторін на ринку.

Результати такого аналізу оформлюються у вигляді аналітичної довідки та мапи заінтересованих сторін.

Аналітична довідка про особливості ринку оформлюється у вигляді невеликого документу (1-2 сторінки) та містить:

- орієнтовний обсяг ринку та інші фактори його важливості (щоб було зрозуміло чому ми обрали цей ринок для аналізу);
- попередній опис стану конкуренції;
- попередній опис типових провалів характерних для ринку;
- попередня динаміка та закономірності розвитку ринку;
- попередній опис загальновідомого регулювання;
- попередній опис загальновідомих проблем ринку.

Аналітична довідка описується у довільній формі.

Аналіз основних заінтересованих сторін здійснюється для визначення проблем на ринку, здійснення консультацій та опитувань.

Шляхом експертного аналізу наявних аналітичних матеріалів, повідомлень у ЗМІ, консультацій та інших методів дослідження визначається:

- перелік основних заінтересованих сторін, у тому числі споживачів та інших суб'єктів, що зазнають впливів,
- опис основних інтересів кожної з заінтересованих сторін;
- межі (чисельність) сторони,
- рівень впливовості на публічну політику щодо впливу на публічну політику на ринку,
- ступінь залучення сторони при здійсненні аналізу ефективності регулювання ринку (залучення та/або опитування та/або інформування).

Визначення ступеню залучення сторони здійснюється на підставі аналізу інтересів/ресурсів та активності/впливовості сторони. Чим важливішим є стейкхолдер, тим частіше та більшою мірою його потрібно залучати до роботи. В результаті визначення стратегії роботи зі стейкхолдерами, аналітик політики повинен дійти висновків щодо наступних питань:

- З ким комунікувати в першу чергу? Який привід для комунікації обрати, щоб вона не здавалась вимушеною чи штучною?
- З ким потрібно спілкуватись особисто, з ким дистанційно, а кого зібрати на робочу зустріч?
- Які канали комунікації найкраще використовувати?

Результати аналізу заінтересованих сторін відображаються у таблиці №1. У випадку, якщо для однієї заінтересованої сторони визначено декілька інтересів або для одного інтересу декілька проблем, така сторона або сторона та інтерес вказуються у декількох рядках з визначенням окремого інтересу у кожному рядку.

Заінтересованим сторонам, щодо яких було прийнято рішення залучити до роботи над Зеленою книгою, надсилається аналітична довідка по ринку та мапа заінтересованих сторін (без суб'єктивних оцінок) з проханням прокоментувати та взяти участь у підготовці Зеленої книги.

Окремо готується календарний план здійснення системного аналізу регулювання ринку за форматом: захід - дата початку - дата завершення .

Таблиця №1. Основні заінтересовані сторони та їх інтереси

№п/п	Заінтересована сторона	Інтерес сторони	Рівень впливовості на публічну політику на ринку	Активність сторони щодо впливу на публічну політику на ринку	Чисельність сторони	Ступінь залучення [залучення та/або опитування та/або інформування]
1	2	3	4	5	6	7

2. Аналіз ефективності регулювання ринку, висновки та рекомендації за яким оформлюються у звіт про аналіз ефективності регулювання ринку (“зелена книга”)

2.1. Аналіз ринку

Ринок - це сукупність економічних відносин з виробництва, розподілу, споживання конкретного товару чи послуги або групи однорідних товарів чи послуг. Наприклад, ринок продукції горіхівництва.

З метою аналізу визначеного ринку, необхідно здійснити наступні кроки:

1. Визначити основну продукцію (товар або послугу чи групу товарів або послуг), навколо якої будуються економічні відносини на ринку, описати її суть та характеристики.
2. Визначити основні показники, що характеризують стан ринку та його потенціал.
3. Побудувати схему етапів, з яких складається діяльність суб’єктів господарювання на ринку
4. Визначити дефекти ринку.

У результаті кожного етапу аналізу формується проміжний висновок.

2.1.1. Визначення основних товарів (послуг), що виробляються на ринку, та опис стану ринку

Основою ринку та його меж виступає продукція (товари або послуги), навколо якої будуються економічні відносини.

Товар (послуга) - це матеріальний результат трудової діяльності або виробничих процесів, що має корисні властивості і призначений для використання споживачем.

Головними джерелом для формування відповідної вибірки має слугувати Статистична класифікація продукції (СКП), затверджена наказом Держкомстату від 07.10.2011 №__4 «Про затвердження структури Статистичної класифікації продукції».

У випадку, якщо товар (послуга) відсутній у класифікаторі, допускається сформулювати його самостійно та обов’язково зазначити вид діяльності згідно з Класифікацією видів економічної діяльності, у межах якого відповідна продукція виробляється (створюється).

До кожного товару або послуги, а також групи товарів (послуг) має бути сформульоване визначення та зазначено, чи передбачені нормативними актами спеціальні вимоги до властивостей продукції (індикатор наявності технічного регулювання), а також чи входить така продукція до наборів непродовольчих товарів та набори послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. №__0.

Щоб описати стан справ на ринку, необхідно спочатку виділити товари (послуги), навколо яких виникає ринок та дослідити виробничі процеси, що здійснюються при їх виробленні (наданні).

Виділення товарів (послуг), з яких складається ринок, здійснюється шляхом відбору підкатегорій Статистичної класифікації продукції, затвердженої наказом Держкомстату від 07.10.2011 №__4 «Про затвердження структури Статистичної класифікації продукції».

Також у ході аналізу ринку встановлюються:

- 1) показники ринку;
- 2) джерела інформації для встановлення фактичного значення таких показників;
- 3) одиниця виміру показників ринку;
- 4) періодичність вимірювання показників ринку;
- 5) значення показників ринку.

Обов’язковими для збору показниками є:

- показники діяльності підприємств на ринку за розміром (великі, середні, малі та мікропідприємства), за регіоном та за поділом на юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (кількість підприємств, кількість зайнятих працівників, обсяг реалізованої продукції тощо);
- показники імпорту-експорту та вартості товарів, що виробляються та/або споживаються на ринку (на різних етапах), у тому числі котирування товарів на світових товарних біржах та дані ООН щодо імпорту-експорту;
- показники сплачених податків, зборів, придбаних адміністративних послуг;
- показники отриманої державної допомоги (субсидії, знижки тощо);
- показник рівня конкуренції на ринку (індекс Херфіндаля-Хіршмана).

У результаті проведеного аналізу має бути визначені та описані:

- основні види продукції (послуг), що виробляються на ринку;
- обсяги ринку;
- стан конкуренції на ринку;
- динаміка та закономірності розвитку ринку.

Висновки щодо цього підрозділу також мають містити обґрунтування вибору зазначених товарів або послуг та зазначення необхідності аналізу технічного та цінового регулювання у разі наявності відповідних індикаторів.

Результат виділення товарів (послуг), з яких складається ринок відображається у таблиці №2. Результат визначення показників ринку визначається у таблиці №3, результат визначення значень показників ринку визначається у таблиці №4.

Таблиця №2. Перелік товарів (послуг) ринку

№п/п	Назва товару (послуги)	Код СКП	Код КВЕД (за відсутності СКП)	Визначення товару (послуги)	Наявність нормативних вимог до властивостей продукції (Так/Ні)	Наявність у переліку наборів непродовольчих товарів та набори послуг для основних соціальних і демографічних груп населення (Так/Ні)
1	2	3	4	5	6	7

Таблиця №3. Перелік показників ринку

№п/п	Назва показника	Джерело інформації	Одиниця виміру	Періодичність вимірювання	Зв'язок показника з ринком	Зв'язок показника з етапами
1	2	3	4	5	6	7

Таблиця №4. Перелік значень показників ринку

№п/п	Назва показника	Стартовий період наявних значень показника	Наступний період (стартовий період плюс один)	...	Кінцевий період	Тренд
1	2	3	4	5	6	7

2.1.2. Аналіз дефектів ринку, що зумовлюють необхідність державного регулювання

З метою подальшого аналізу необхідності та результативності застосування регулювання, необхідно визначити, чи існують на ринку фактори, що зумовлюють таке втручання.

Аналіз дефектів ринку здійснюється за наступними параметрами:

1. Ступінь концентрації на ринку

- **Середня концентрація на ринку** (Ринок, для якого індекс Херфіндаля-Хіршмана складає від 1800 до 2500 (при максимальному значенні 10000));
- **Висока концентрація на ринку** (Ринок, в якій левову частку товарів чи послуг виробляє одна компанія)
- **Монополія на ринку** (Ринок, значну частину якого контролюють декілька компаній (олігополія). Для нього індекс Херфіндаля-Хіршмана (сума квадратів ринкових часток найбільших 50 гравців ринку) перевищує 2500, але все ж не наближається до максимального значення (10000))
- **Природна монополія** (Ринок, на якому існують високі фіксовані витрати (наприклад, на будівництво інфраструктури, часто ці витрати також є безповоротними) та інші бар'єри для входу, а також великий ефект масштабу дають найбільшому гравцю ринку та просто першій компанії, яка цим почала займатися, величезну перевагу)

2. Використання спільних ресурсів

- **На ринку використовуються невідновлювальні спільні ресурси** (Спільні ресурси, які в історичному проміжку часу не відновлюються. Зокрема, це природні копалини)
- **На ринку використовуються відновлювальні спільні ресурси** (Спільні ресурси, які можуть відносно швидко відновитися. Зокрема, це живі природні ресурси (дерева, риба))

3. Вплив на суспільні блага

- **Ринок впливає на абсолютні суспільні блага** (Блага, які повністю відповідають визначенню суспільних. Зокрема, це армія, органи правопорядку, судова система і власне сама система державного регулювання)
- **Ринок впливає на умовні суспільні блага** (Блага, доступ до яких насправді можна обмежити. Суспільним благом воно вважається скоріше традиційно, оскільки надається державою. Зокрема, це догляд за дітьми, базові освіта та охорона здоров'я)

4. Якість та ступінь зовнішнього ефекту

- **Занадто великий негативний зовнішній ефект від діяльності на ринку** (Ефект для третіх сторін є небажаним. Класичний приклад – забруднення навколишнього середовища)
- **Недостатній позитивний зовнішній ефект від діяльності на ринку** (Ефект для третіх сторін є бажаним. Класичний приклад – знання та культура)

5. Специфіка споживання товарів (асиметрія інформації)

- **На ринку виробляються досвідні товари** (Товари, якість яких стає зрозумілим лише після споживання. Наприклад, послуги закладів громадського харчування)
- **На ринку виробляються пост-досвідні товари** (Товари та послуги, навіть споживання може одразу не дати уяви про якість. Наприклад, освіта та медицина)

6. Розмір трансакційних витрат

- **Зависокі трансакційні витрати від діяльності на ринку** (Витрати на сам процес здійснення покупки (транспорт, пошук, юридичні процедури у випадку нерухомості/авто тощо). Ці витрати збільшують ефективну ціну самого товару. Якщо це збільшення суттєве, воно значно впливає на обсяг ринку порівняно з рівноважним, та навіть на сам факт його існування).

Результатом аналізу має стати перелік дефектів ринку та обґрунтування вибору кожного з них із наведенням кількісних та якісних показників. За необхідності, таблиці №3 та № 4 доповнюються відповідними кількісними показниками та їхніми значеннями.

2.1.3. Аналіз проблем

Проблеми визначаються на підставі експертного аналізу наявних аналітичних матеріалів, повідомлень у ЗМІ, консультацій та інших методів дослідження для незадоволених інтересів. Основою для аналізу проблем є мапа стейкхолдерів, що готується за результатом Підготовчого етапу.

Проблемою слід вважати незадовільний для заінтересованої сторони стан справ, що полягає у незадоволеному інтересі. Формулювання проблеми має бути чітким, конкретним та, за можливості, сприяти визначенню для неї вимірюваного показника. Наприклад, низька якість електропостачання.

Таблиця №5. Перелік проблем

№п/п	Проблема	Короткий опис проблеми	Незадоволений інтерес сторони	Заінтересована сторона
1	2	3	4	5

2.2. Аналіз регулювання ринку

2.2.1 Визначення переліку етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку

Етапи, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку - це перелік дій, які необхідно здійснити особі чи групі осіб, щоб розпочати та вести господарську діяльність на ринку. До кожного етапу може застосовуватися загальне або спеціальне регулювання, в залежності від обраного ринку. Етапи, виділені за результатом цього аналізу, використовуються у подальшому при аналізі інструментів (засобів) регулювання.

Побудова схеми етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку здійснюється наступним чином:

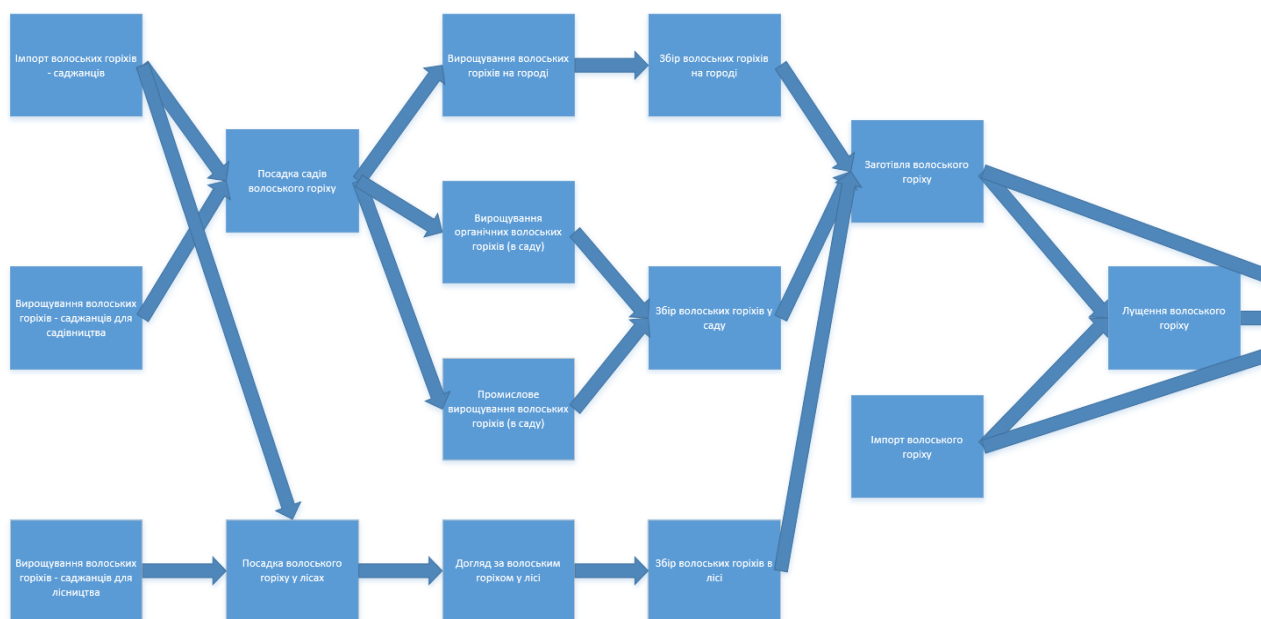
1) вибір з переліку стандартних етапів:

- 1) Відкриття (реєстрація) бізнесу;
- 2) Придбання/оренда земельної ділянки;
- 3) Придбання/оренда/будівництво приміщення;
- 4) Обладнання приміщення;
- 5) Найм персоналу;
- 6) Придбання (у т.ч. імпорт) сировини;
- 7) Власне виробництво продукції/самостійне надання послуг;
- 8) Продаж власної продукції (у т.ч. експорт)

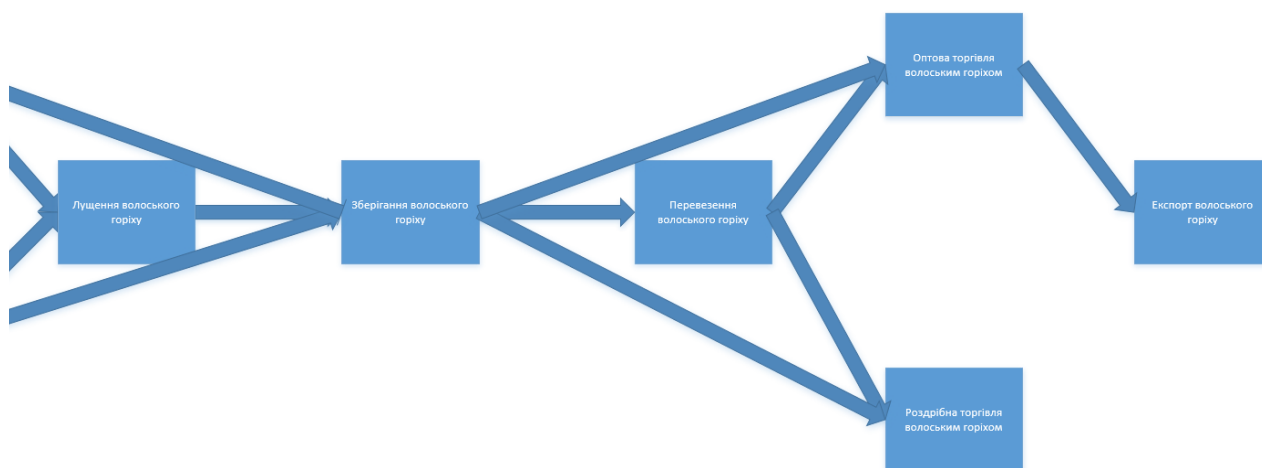
2) доповнення переліку додатковими етапами;

3) побудова схеми етапів.

Результат виділення етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку відображається у таблиці №6, та відображається у вигляді схеми №1.

Продовження схеми 1

Таблиця №6. Перелік етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку

№п/п	Назва етапу	Назва наступного етапу у ланцюгу
1	2	3

2.2.2. Аналіз регуляторних актів ринку

2.2.2.1. Визначення переліку регуляторних актів, що регулюють ринок.

Перелік регуляторних актів, що регулюють ринок, формується шляхом відбору актів з "Переліку регуляторних актів, що регулюють сектор економіки", що був сформований у результаті першого етапу системного перегляду

регулювання ринків. Регуляторні акти, які регулюють ринок, проте з будь-яких причин не були включені у попередній перелік, включаються у перелік регуляторних актів, що регулюють ринок, а також ними доповнюється «Перелік регуляторних актів, що регулюють сектор економіки».

Встановлення належності акту до регуляторних здійснюється на підставі визначення поняття «регуляторний акт», що міститься у статті 1 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Інвентаризація та системний перегляд здійснюється у тому числі щодо актів, перелічених у статті 3 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», за винятком: «актів, прийнятих з питань запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного, надзвичайного стану, оголошення зони надзвичайної екологічної ситуації, а також з питань мобілізації та демобілізації» та «актів, що містять державну таємницю України». У випадку виникнення сумнівів щодо належності того чи іншого акту до регуляторних, необхідно звертатися до Державної регуляторної служби із запитом про надання роз'яснень.

Інвентаризації підлягають виключно такі регуляторні акти, які мають первинний характер (основні акти). На відміну від первинних регуляторних актів, регуляторні акти про внесення змін до інших актів не є самостійними регуляторними актами, вони безпосередньо не здійснюють правове регулювання.

У ході інвентаризації підзаконних регуляторних актів також заповнюється інформація про підставу для їх прийняття. Підставою для прийняття підзаконного регуляторного акту є наявність на момент його прийняття у будь-якому законі положення, що передбачає необхідність додаткового врегулювання правовідносин шляхом прийняття такого акту відповідним регулятором.

При інвентаризації регуляторних актів центральних органів виконавчої влади, що були прийняті на підставі регуляторних актів Кабінету Міністрів України, які у свою чергу були прийняті на підставі закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, виданого у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, заповнюється наступна інформація:

- реквізити та посилання на текст у БД «Законодавство України» регуляторного закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента, що виданий у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, на підставі якого був виданий акт Кабінету Міністрів України (у структурі таблиці колонка 2). *Наприклад, Закон України «Про автомобільний транспорт» № 44-III від 5 квітня 2001 року <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>;*
- реквізити та посилання на текст у БД «Законодавство України» регуляторного акту Кабінету Міністрів України, на підставі якого був виданий акт центрального органу виконавчої влади (у структурі таблиці колонка 3). *Наприклад, постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 6 «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту» <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/176-97-%D0%BF>;*
- номер статті закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента, виданого у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, що містить положення, на підставі якого був виданий акт Кабінету Міністрів України (у структурі таблиці колонка 4). *Наприклад, ч. 16 ст. 35 .*
- реквізити та посилання на текст у БД «Законодавство України» регуляторного акту центрального органу виконавчої влади (у структурі таблиці колонка 5). *Наприклад, наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27 вересня 2010 р. № 0 «Про затвердження порядку регулювання діяльності автостанцій» <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1068-10>;*
- номер статті, пункту (іншого структурного елементу) акту Кабінету Міністрів України, що містить положення, на підставі якого був виданий акт центрального органу виконавчої влади (у структурі таблиці колонка 6). *Наприклад, п. 112, п. 114;*

При інвентаризації регуляторних актів Кабінету Міністрів України, що були прийняті з інших підстав, ніж на підставі положень закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, виданого у

порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, що прямо передбачають необхідність прийняття такого акту видавником, заповнюється лише інформація щодо регуляторного акту Кабінету Міністрів України, у інших колонках вказується «*Регулювання відсутнє*» (у схематичній структурі таблиці колонки 2 та 4).

При інвентаризації регуляторних актів центральних органів виконавчої влади, що були прийняті безпосередньо на підставі закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, виданого у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, заповнюється лише інформація щодо акту центрального органу виконавчої влади, закону або указу Президента, у інших колонках вказується «*Регулювання відсутнє*» (у схематичній структурі таблиці колонки 3 та 4).

При інвентаризації регуляторних актів центральних органів виконавчої влади, що мають ознаки таких, що були прийняті з інших підстав, ніж на підставі положень закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, виданого у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, актів Кабінету Міністрів України, що прямо передбачають необхідність прийняття такого акту видавником, заповнюється лише інформація щодо акту центрального органу виконавчої влади, у інших колонках вказується «*Регулювання відсутнє*» (у схематичній структурі таблиці колонки 2-4 та 6).

При інвентаризації регуляторних актів Кабінету Міністрів України, щодо яких відсутнє подальше підзаконне регулювання, заповнюється лише інформація щодо закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, виданого у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, та акту Кабінету Міністрів України, у інших колонках вказується «*Регулювання відсутнє*» (у схематичній структурі таблиці колонки 5 та 6).

При інвентаризації регуляторних законів (ратифікованих міжнародних договорів), указів Президента України, виданих у порядку, передбаченому перехідними положеннями Конституції України, щодо яких відсутнє подальше підзаконне регулювання, заповнюється інформація лише щодо закону або указу Президента України, у інших колонках вказується «*Регулювання відсутнє*» (у схематичній структурі таблиці колонки 3-6).

У випадку, якщо існує декілька регуляторних актів центральних органів виконавчої влади, прийнятих на підставі одного акту Кабінету Міністрів України, або декілька актів Кабінету Міністрів України, прийнятих на підставі одного закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України, такий акт Кабінету Міністрів України та/або закон, указ Президента України вказується у таблиці декілька разів в різних рядках, таким чином, щоб у одному рядку був вказаний лише один акт однакового типу.

У випадку, якщо під інвентаризацію підпадає акт центрального органу виконавчої влади, виданий на підставі іншого акту центрального органу виконавчої влади, таблиця для здійснення інвентаризації розширюється на відповідну кількість колонок. Наприклад, «Регуляторний акт ЦОВВ другого рівня».

Поруч з описом актів у окремій колонці вказується посилання на текст у БД «Законодавство України» як при формуванні таблиці з результатами інвентаризації та інших таблиць, передбачених методичними рекомендаціями.

У випадку, якщо під час аналізу були виявлені регуляторні акти, що ще не набули чинності, слід винести їх в окремий перелік.

Результати інвентаризації регуляторних актів, що регулюють ринок, відображаються у таблиці №7 та таблиці №8. Висновки щодо цього підрозділу мають містити аналіз загальної кількості регуляторних актів на ринку та наявності підстав для прийняття підзаконних актів.

Таблиця №7. Перелік регуляторних актів, що регулюють ринок

№п /п	Закон (ратифікований міжнародний договір) або указ Президента України	Регуляторний акт КМУ	Посилання на положення закону (ратифікованого міжнародного договору) або указу Президента України на підставі якого прийнятий акт КМУ	Регуляторний акт ЦОВВ	Посилання на положення акту КМУ, Президента України або закону (ратифікованого міжнародного договору) на підставі якого прийнятий акт ЦОВВ
1	2	3	4	5	6

Таблиця №8. Перелік регуляторних актів, що регулюватимуть ринок після набрання чинності або що мають втратити чинність найближчим часом

П/п	Тип, видавник, назва, номер та дата прийняття регуляторного акту	Стан (набуття чинності/втрата чинності)	Дата набуття чинності
1	2	3	4

2.2.2.2. Оцінка актуальності регуляторних актів

Оцінка кожного регуляторного акту **на предмет актуальності** здійснюється шляхом його перевірки за наступними критеріями:

- Чи був акт прийнятий до проголошення незалежності України? Якщо так, тоді такий акт вважається неактуальним за ознакою періоду прийняття.

- Чи суперечить акт нормативно-правовим актам вищої або однакової юридичної сили, що суттєво змінили регулювання у сфері, яку регулює даний акт? (Акт містить положення, що суперечать уключеним до нового акта нормативним приписам або виявилися такими, що поглинуті ним або втратили свою актуальність, або після набрання чинності яких даний акт не був приведений у відповідність). Якщо так, тоді такий акт вважається неактуальним за ознакою невідповідності законодавству. Вкажіть реквізити актів, що спричинили віднесення акту, що аналізується, до неактуальних.

- Чи є регуляторний акт підзаконним актом?

- Чи наявне у публічному доступі рішення суду, що набрало законної сили, яким було задоволено вимогу про оскарження акту, або рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики, що стосується регуляторного акта у цілому або окремих його положень? Якщо так, тоді такий акт вважається неактуальним за ознакою судового оскарження або ознакою прийняття рішення про усунення порушень принципів державної регуляторної політики. Вкажіть реквізити рішень судів (рішень уповноваженого органу), що спричинили віднесення акту, що аналізується, до неактуальних.

2.2.2.3. Оцінка законності регуляторних актів

Оцінка **на предмет законності** здійснюється виключно для підзаконних регуляторних актів. Оцінка кожного підзаконного регуляторного акту на предмет законності здійснюється шляхом їхньої перевірки за наступними критеріями:

1) Чи підлягає акт обов'язковій державній реєстрації нормативно-правових актів Міністерством юстиції України згідно «Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади», затвердженого Постановою КМУ від 28 грудня 1992 р. №__1?

2) Якщо акт підлягав реєстрації, то чи був він зареєстрований? Якщо підзаконний акт підлягав реєстрації, але не був зареєстрований, такий акт вважається таким, що має ознаки незаконного.

3) Чи була на момент прийняття акту передбачена у будь-якому законі України необхідність додаткового врегулювання правовідносин шляхом прийняття такого акту відповідним регуляторним органом? Якщо для підзаконного акту відсутня підстава для його прийняття у законі, він вважається таким, що має ознаки незаконного.

2.2.2.4. Аналіз прогалін у регуляторному полі

До кожного регуляторного акту заповнюється картка, у якій фіксуються відповіді на питання анкети щодо визначення актуальності та законності акту, а також щодо переліку передбачених ним регуляторних актів у вигляді таблиці №9.

За результатами оцінки формуються переліки неактуальних актів та актів, що мають ознаки незаконних із зазначенням підстав такого рішення (таблиця №10 та таблиця №11). Висновки щодо цього підрозділу мають містити конкретні рекомендації щодо виправлення недоліків регуляторного поля за ознакою неактуальності регуляторних актів, а також відповіді на наступні питання:

- Яку частку із загальної кількості актів ринку складають неактуальні акти?
- Яку частку із загальної кількості актів ринку складають акти, що мають ознаки незаконності?
- Чи прийняті всі регуляторні акти, передбачені регуляторними актами, що регулюють ринок?
- Які колізії, суперечності та неузгодженості між актами було зафіксовано?

Таблиця №9. Картка аналізу регуляторного акта “_____” за критерієм законності та актуальності, а також щодо переліку передбачених ним регуляторних актів

№	Питання анкети	Відповідь	Вплив на критерії
1	Чи є регуляторний акт підзаконним актом?	Так/Ні	
2	Чи був акт прийнятий до проголошення незалежності України?	Так/Ні	Так – “Неактуальний за ознакою періоду прийняття”
3	Чи суперечить акт нормативно-правовим актам вищої або однакової юридичної сили, що суттєво змінили регулювання у сфері, яку регулює даний акт?	Так/Ні	Так – “Неактуальний за ознакою невідповідності законодавству”
3.1	Вкажіть нормативно-правовий акт/акти вищої або однакової юридичної сили, яким протирічить зазначений акт		
3.2	Вкажіть суть суперечності		
4	Чи наявне у публічному доступі рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики, що стосується регуляторного акта у цілому або окремих його положень?	Так/Ні	Так – “Неактуальний за ознакою рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики”
4.1	Вкажіть реквізити рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної		

	регуляторної політики, що стосується регуляторного акта у цілому або окремих його положень		
5.	Чи наявне у публічному доступі рішення суду, що набрало законної сили, яким було задоволено вимогу про оскарження акту, що стосується регуляторного акта у цілому або окремих його положень		Так – “Неактуальний за ознакою судового оскарження”
5.1	Вкажіть реквізити рішення суду, що набрало законної сили, яким було задоволено вимогу про оскарження акту, що стосується регуляторного акта у цілому або окремих його положень		
6.	Результат аналізу за критерієм актуальності	Актуальний/Неактуальний за ознакою ...	
Наступні питання стосуються лише підзаконних регуляторних актів (відповідь “так” на питання 1 цієї анкети)			
8	Чи підлягає акт обов’язковій реєстрації?	Так/Ні	Так – питання 5.1
8.1	Чи був акт зареєстрований?	Так/Ні	Ні – “Має ознаки незаконного за ознакою відсутності реєстрації”
8	Чи має акт належну підставу для прийняття?	Так/Ні	Ні – “Має ознаки незаконного за ознакою відсутності підстави для прийняття”
8.1	Акт, що містить підставу, згідно якої прийнято регуляторний акт		
8.2	Конкретне формулювання підстави, згідно якої прийнято регуляторний акт		
8.3.	Посилання на структурний елемент акту, що містить підставу		
9.	Опис колізій, помилок нормопроектувальної техніки та протиріччя у термінології, зафіксованих у регуляторному акті		
10.	Результат аналізу за критерієм законності (для підзаконних актів)	Законний/Має ознаки незаконного	
Наступні питання стосуються лише невідзаконних регуляторних актів (відповідь “ні” на питання 1 цієї анкети)			

11.	Чи передбачає регуляторний акт прийняття інших регуляторних актів?	Так/Ні	
11.1.	Зазначте регуляторний акт, прийняття якого передбачено цим регуляторним актом		
11.1.1.	Чи прийнятий відповідний акт?	Так/Ні	

Таблиця №10. Перелік неактуальних регуляторних актів, що регулюють ринок

№п/п	Регуляторний акт	Результат оцінки за критерієм "Актуальність"	Ознака, за якою прийнято рішення
1	2	3	4

Таблиця №11. Перелік підзаконних регуляторних актів, що застосовуються на ринку, які мають ознаки незаконних

№п/п	Регуляторний акт	Ознака, за якою прийнято рішення
1	2	3

2.2.2.5. Визначення та аналіз інструментів (засобів) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок

Визначення та аналіз інструментів (засобів) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок, здійснюється шляхом:

- визначення інструментів (засобів) регулювання та актів, що містять відповідні правила;
- встановлення передбачених санкцій за невиконання інструменту (засобу) регулювання та органів державної влади, що мають повноваження їх застосовувати;
- визначення законів, якими запроваджено інструмент (засобу) регулювання;
- визначення дати впровадження інструменту (засобу) регулювання;
- визначення причини проблеми, для усунення якої зараз застосовується інструмент (засіб) регулювання;
- етап діяльності суб'єктів господарювання на ринку, до якого застосовується інструмент (засіб) регулювання.

Для визначення інструментів (засобів) регулювання, з правил та вимог, що містяться у регуляторних актах, встановлюються випадки застосування інструменту регулювання до конкретного етапу діяльності суб'єктів господарювання на ринку, що виражається у необхідності отримання офіційного документу, дотримання обов'язкових вимог, виконання умови, дотримання обмеження, заборони або у їх сукупності.

Визначення причини проблеми, для усунення якої зараз застосовується інструмент (засіб) регулювання, здійснюється шляхом встановлення зв'язку між інструментами (засобами) регулювання та причинами проблем, визначених під час аналізу причин проблем ринку.

Для кожного інструменту (засобу) регулювання визначається:

- орган, що формує політику (забезпечує формування політики) у сфері застосування інструменту (засобу) регулювання (сфера політики);

2.2.2.6. Встановлення та аналіз процедур видачі (виконання вимог) інструментів (засобів) регулювання

При встановленні процедур інструменту (засобу) регулювання, що стосуються первинного виконання вимог регулювання та забезпечення безперервного дотримання вимог законодавства (видача/виконання; переоформлення; подовження терміну дії), здійснюється опис за наступним алгоритмом:

Вимоги

Описати вимоги, які вимоги необхідно виконати у рамках процедури.

Визначити, яка обов'язкова періодичність повторення процедури для забезпечення безперервного дотримання вимог законодавства.

Визначити перелік документів, що необхідно зібрати суб'єкту для виконання процедури.

Взаємодія з органами влади та уповноваженими особами

Зазначити термін для прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій).

Визначити перелік регуляторів/акредитованих суб'єктів, що адмініструють відповідні процедури, інших суб'єктів, з якими необхідно взаємодіяти бізнесу у процесі виконання процедури.

Порядок оскарження

Описати порядок оскарження відмови у виконанні процедури, передбачений актом.

Платежі

Скласти перелік обов'язкових платежів і вказати розмір та періодичність.

Скласти перелік і вказати розмір та періодичність необов'язкових платежів, відсутність оплати яких може ускладнити ведення бізнесу (окремого етапу).

Аналіз процедур інструментів (засобів) регулювання здійснюється виключно на підставі текстів регуляторних актів.

Результат аналізу процедур видачі (виконання вимог) інструментів (засобів) регулювання, відображається у таблиці №14. Якщо для однієї інструменту (засобу) регулювання передбачено декілька процедур видачі (виконання вимог), такі процедури описуються у окремих таблицях, що нумеруються послідовно наступним чином: 17.1, 17.2 і так далі.

Якщо для того, щоб виконати вимоги процедури видачі (виконання вимог) інструменту (засобу) регулювання, необхідно отримати у органів влади або акредитованих суб'єктів до виконання процедури, або виконати інші додаткові процедури, такі додаткові процедури описуються у окремих таблицях, що нумеруються послідовно наступним чином: 17.1.1., 17.1.2 і так далі.

Таблиця №14. Результати аналізу процедури видачі (виконання вимог) інструменту (засобу) регулювання

Питання	Відповідь	Акт, що передбачає
Результат		
Орган влади чи акредитований суб'єкт, що видає (засвідчує) результат процедури видачі або здійснює контроль і нагляд процедури дотримання вимог регулювання		
Перелік основних вимог		
Перелік документів, що необхідно зібрати суб'єкту для виконання процедури		
Перелік таких необхідних документів, які заявник не може виробити самостійно і які необхідно отримати у органів влади або акредитованих суб'єктів до виконання процедури		
Перелік процедур видачі необхідних документів із зазначенням органів влади або акредитованих суб'єктів, що їх видають		
Обов'язкова періодичність повторення процедури		
Термін для прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій)		
Способи отримання результату		
Підстави для відмови		
Наявність обов'язкових платежів		
Перелік обов'язкових платежів		
Розмір обов'язкових платежів		
Періодичність обов'язкових платежів		
Наявність необов'язкових платежів, відсутність оплати яких може ускладнити ведення бізнесу (окремого етапу)		
Перелік необов'язкових платежів		
Назва необов'язкового платежу 1		
Розмір необов'язкового платежу 1		
Періодичність необов'язкового платежу 1		
Необхідність виконання процедур звітування після виконання процедури отримання (дотримання вимог)		

2.2.2.7 Оцінка корупційних ризиків та дружності для бізнесу інструментів (засобів) регулювання, їх процедур видачі (виконання вимог)

Оцінка оцінки дружності для бізнесу інструменту (засобу) регулювання та корупційних ризиків процедур здійснюється шляхом аналізу регуляторних актів, інших публічно доступних даних та опитування суб'єктів господарювання.

Висновок щодо дружності для бізнесу інструментів (засобів) регулювання та їх процедур робиться на підставі відповідей на наступні питання:

1. Чи є Інструмент (засобу) безумовним істотним обмеженням для бізнесу (заборонаю займатися певною діяльністю)? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»)**

1.1. Чи існують винятки з встановлених безумовних істотних обмежень? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).**

1.2. Чи встановлений виключний перелік винятків з істотних обмежень? **(Якщо так, то «0» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «1»).**

2. Чи є Інструмент (засобу) умовним істотним обмеженням для ведення бізнесу (можливості займатися діяльністю тільки за умови виконання низки вимог)? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).**

2.1. Чи зазначений виключний перелік умов, виконання яких необхідне для отримання можливості для ведення бізнесу? **(Якщо так, то «0» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «1»).**

2.2. Чи достатньо чітко сформульовані умови (чи не допускають подвійного тлумачення), виконання яких необхідне для отримання можливості для ведення бізнесу? **(Якщо так, то «0» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «1»).**

Платежі

1. Чи передбачено щодо ринку необхідність / обов'язок бізнесу надавати державі (регулятору / інспектору) додаткову інформацію (крім стандартної податкової звітності)? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).**
2. Чи передбачено щодо ринку можливість прийняття регулятором рішень, які можуть істотно вплинути на умови ведення бізнесу? **(Якщо так, то «1» бал недружності до бізнесу, якщо ні – «0»).**
3. Чи передбачено щодо процедури необхідність оплати на користь держави обов'язкових платежів (крім податків, прямо передбачених Податковим кодексом)? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).**
4. Чи передбачено щодо ринку необхідність оплати на користь держави необов'язкових платежів (крім податків, прямо передбачених Податковим кодексом), відсутність оплати яких може ускладнити ведення бізнесу (окремого етапу)? **(Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).**

Висновок щодо корупційних ризиків процедур робиться на підставі відповідей на наступні питання:

Вимоги

1. Чи має право особа, уповноважена на виконання функцій держави (делегованих функцій), відмовити бізнесу через невідповідність суб'єкту вимогам процедури? **(Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»)**
  - 1.1. чи чітко визначені вимоги до суб'єкта звернення? Чи не допускають вони можливості подвійного трактування? **(Якщо так, то «-0,3» балів ризиків корупції, якщо ні – «0,3»)**
  - 1.2. чи є вимоги до суб'єкта вичерпними? Чи заборонено службовцю вимагати від заявника будь-який інший документ / інформацію, крім тих, що прямо перераховані в регуляторних актах, що описують процедуру? **(Якщо так, то «-0,3» балів ризиків корупції, якщо ні – «0,3»)**

Взаємодія з органами влади та уповноваженими особами

2. Чи встановлює процедура обов'язкову взаємодію бізнесу з органами влади? **(Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»).**
3. Чи встановлюється/передбачається обов'язок чи вимушеність бізнесу взаємодіяти з будь-яким іншим органом влади або іншим суб'єктом, крім того, до якого подаються документи? **(Якщо так, то «1» бал, якщо ні – «0»)**
  - 3.1. Чи передбачено процедурою необхідність / обов'язок для бізнесу вдаватися до послуг третіх осіб для успішної взаємодії з державою? **(Якщо так, то «0,3» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «- 0,3»).**
  - 3.2. Чи передбачає процедура одноосібне прийняття рішення щодо бізнесу особою, що виконує функції держави (делеговані функції)? **(Якщо так, то «0,3» бал ризиків корупції, якщо ні – «-0,3»).**
4. Чи передбачено для процедури вичерпний список варіантів для прийняття рішення особою, що виконує функції держави (делеговані функції)? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)**
5. Чи чітко визначений термін для прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій)? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)**

Порядок оскарження

6. Чи передбачено вичерпний перелік підстав (умов) для відмови? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)**
7. Чи передбачений позасудовий адміністративний порядок оскарження? **(Якщо так, то «0» балів, якщо ні – «1»)**
8. Чи встановлено обов'язок особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій), обґрунтовувати прийняте рішення письмово у разі відмови? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)**
  - 8.1. Чи встановлено обов'язок особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій), обґрунтовувати прийняте рішення письмово у разі позитивного рішення? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»).**
9. Чи є публікація рішень обов'язковою для особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій)? **(Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)**
10. Чи існує публічна база даних прийнятих рішень? **(Якщо так, то «0» балів, якщо ні – «1»).** Вказати посилання на базу за наявності
11. Чи встановлюється/передбачається обов'язок бізнесу взаємодіяти з органом влади (особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій)) (більше, ніж два рази)? **(Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»)**

Оцінка дружності для ведення бізнесу здійснюється за бальною системою шляхом підсумовування результатів анкети кожного інструменту та її процедури видачі/виконання.

*Групи питань сукупно оцінюються в діапазоні від “0” до “1” бали. Фінальна оцінка групи питань оцінюється як середня арифметична оцінок кожного з питань групи питань.

Фінальна оцінка групи питань оцінюється як середня арифметична оцінок кожного з питань.

За результатами відповідей на питання по кожному ринку підбивається кількість балів (“7” – балів найвищий ступінь ризику, “0” балів – найменший ступінь ризику).

Якщо кількість балів 4 і більше – регулювання ринку вважається таким, що є недружнім для бізнесу (рекомендується до виправлення за ознакою недружності для бізнесу).

Оцінка ризиків корупції здійснюється за бальною системою шляхом підсумовування балів анкети для кожної з процедур видачі.

За результатами відповідей на питання по кожній процедурі розраховується кількість балів ризику (“10” балів – найвищий ступінь ризику, “0” балів – найменший ступінь ризику).

Якщо кількість балів 6 і більше – процедура вважається такою, що вимагає антикорупційної оцінки (рекомендується до виправлення за ознакою високі корупційні ризику).

Результатом є інформація про інструменти (засоби) регулювання та їх бали за критерієм “Ризики корупції” та про кожну процедуру видачі (виконання вимог) інструменту (засобів) регулювання та її бали за критерієм “Дружність для бізнесу”. Результат відображається у таблиці №15.

На підставі відповідей на питання, що підвищують бали недружності для бізнесу та ризиків корупції, готуються рекомендації щодо усунення факторів недружності та корупційності.

Таблиця №15. Результати оцінки корупційних ризиків та дружності для бізнесу інструменту (засобу) регулювання “___”, його процедури видачі (виконання вимог) “___”

№п/п	Питання	Відповідь	Бал
	Аналіз інструменту на предмет недружності для бізнесу		
1.	Чи є Інструмент (засіб) безумовним істотним обмеженням для бізнесу (заборонаю займатися певною діяльністю)? (Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»)	[Так\Ні\н \з]	[ба л]
1.1.	Чи існують винятки з встановлених безумовних істотних обмежень? (Якщо так, то «0,3» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «-0,3»).		
1.2.	Чи встановлений виключний перелік винятків з істотних обмежень? (Якщо так, то «-0,3» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «0,3»).		
2.	Чи є Інструмент (засобу) умовним істотним обмеженням для ведення бізнесу (можливості займатися діяльністю тільки за умови виконання низки вимог)? (Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).		
2.1.	Чи зазначений виключний перелік умов, виконання яких необхідне для отримання можливості для ведення бізнесу? (Якщо так, то «0» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «1»).		
2.2.	Чи достатньо чітко сформульовані умови (чи не допускають подвійного тлумачення), виконання яких необхідне для отримання можливості для ведення бізнесу? (Якщо так, то «0» балів недружності для бізнесу, якщо ні – «1»).		
	Аналіз процедури на предмет недружності для бізнесу		
1.	Чи передбачено щодо ринку необхідність / обов’язок бізнесу надавати державі (регулятору / інспектору) додаткову інформацію (крім стандартної податкової звітності)? (Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).		
2.	Чи передбачено щодо ринку можливість прийняття регулятором рішень, які можуть істотно вплинути на умови ведення бізнесу? (Якщо так, то «1» бал недружності до бізнесу, якщо ні – «0»).		

3.	Чи передбачено щодо процедури необхідність оплати на користь держави обов'язкових платежів (крім податків, прямо передбачених Податковим кодексом)? (Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).		
4.	Чи передбачено щодо ринку необхідність оплати на користь держави необов'язкових платежів (крім податків, прямо передбачених Податковим кодексом), відсутність оплати яких може ускладнити ведення бізнесу (окремого бізнес-процесу)? (Якщо так, то «1» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «0»).		
	Сума балів за критерієм за інструментом		
	Сума балів за критерієм за процедурою		
	Сума балів за критерієм (процедура + інструмент)		
	Аналіз процедури на предмет ризиків корупції		
1.	Чи має право особа, уповноважена на виконання функцій держави (делегованих функцій), відмовити бізнесу через невідповідність суб'єкту вимогам процедури? (Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»)		
1.1.	Чи чітко визначені вимоги до суб'єкта звернення? Чи не допускають вони можливості подвійного трактування? (Якщо так, то «-0,3» балів ризиків корупції, якщо ні – «0,3»)		
1.2.	Чи є вимоги до суб'єкта вичерпними? Чи заборонено службовцю вимагати від заявника будь-який інший документ / інформацію, крім тих, що прямо перераховані в регуляторних актах, що описують процедуру? (Якщо так, то «-0,3» балів ризиків корупції, якщо ні – «0,3»)		
2.	Чи встановлює процедура обов'язкову взаємодію бізнесу з органами влади? (Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»).		
3.	Чи встановлюється/передбачається обов'язок чи вимушеність бізнесу взаємодіяти з будь-яким іншим органом влади або іншим суб'єктом, крім того, до якого подаються документи? (Якщо так, то «1» бал, якщо ні – «0»)		
3.1.	Чи передбачено процедурою необхідність / обов'язок для бізнесу вдаватися до послуг третіх осіб (крім органів влади) для успішної взаємодії з державою? (Якщо так, то «0,3» бал недружності для бізнесу, якщо ні – «-0,3»).		
3.2.	Чи передбачає процедура одноосібне прийняття рішення щодо бізнесу особою, що виконує функції держави (делеговані функції)? (Якщо так, то «0,3» бал ризиків корупції, якщо ні – «-0,3»).		
4.	Чи передбачено для процедури вичерпний список варіантів для прийняття рішення особою, що виконує функції держави (делеговані функції)? (Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)		
5.	Чи чітко визначений термін для прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій)? (Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)		
6.	Чи передбачено вичерпний перелік підстав (умов) для відмови? (Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)		
7.	Чи передбачений позасудовий адміністративний порядок оскарження? (Якщо так, то «0» балів, якщо ні – «1»)		
8.	Чи встановлено обов'язок особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій), обґрунтовувати прийняте рішення письмово у разі відмови? (Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)		
8.1.	Чи встановлено обов'язок особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій), обґрунтовувати прийняте рішення письмово у разі позитивного рішення? (Якщо так, то «-0,5» балів ризиків корупції, якщо ні – «0,5»).		
9.	Чи є публікація рішень обов'язковою для особи, уповноваженої на виконання функцій держави (делегованих функцій)? (Якщо так, то «0» балів ризиків корупції, якщо ні – «1»)		
9.1.	Чи існує публічна база даних прийнятих рішень? (Якщо так, то «-0,5» балів, якщо ні – «0,5»). Вказати посилання на базу за наявності		
10.	Чи встановлюється/передбачається обов'язок бізнесу взаємодіяти з органом влади (особою, уповноваженою на виконання функцій держави (делегованих функцій)) більше, ніж два рази? (Якщо так, то «1» бал ризиків корупції, якщо ні – «0»)		
	Сума балів за критерієм ризику корупції		

Таблиця №16. Рекомендації щодо внесення змін до регулювання ринку з метою зменшення ризиків корупції та підвищення дружності для бізнесу

№п/п	Інструмент (засіб) регулювання (процедура)	Критерій, за яким інструменту (процедурі) було присвоєно негативний бал корупціогенності чи дружності для бізнесу	Рекомендація
------	--	---	--------------

2.2.2.8. Аналіз зобов'язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію, що стосуються ринку.

Аналіз зобов'язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію (надалі - "Євроінтеграційні зобов'язання"), що стосуються ринку, здійснюється у наступному порядку:

1. Формування переліку всіх Євроінтеграційних зобов'язань, що стосуються ринку, та підготовка опису їх суті.
2. Встановлення статусу виконання таких зобов'язань.
3. Визначення інструментів (засобів), регулювання щодо яких необхідно змінити для виконання зобов'язань України та опис суті змін, що необхідно здійснити для виконання таких зобов'язань.

Результати цього аналізу враховуються при підготовці концепції політики, спрямованої на вдосконалення регулювання ринку та план її впровадження.

Таблиця №17. Опис основних зобов'язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію, що стосуються ринку, їх статусу та суті змін, що необхідно здійснити для їх виконання

№п/п	Суть зобов'язання	Інструмент, якого стосується	Статус виконання зобов'язання
------	-------------------	------------------------------	-------------------------------

2.3. Аналіз проблем ринку, їх причин та курсів політики

2.3.1. Визначення найважливіших проблем ринку та регулювання, спрямованого на їх усунення

Шляхом експертного аналізу наявних аналітичних матеріалів, повідомлень ЗМІ, консультацій та інших методів дослідження до проблем визначається: ключовий показник проблеми, його фактичне та цільове значення (тренд). Ключові показники проблем та їх значення також включаються до переліку показників у таблиці №18 та №19.

Проблеми характеризуються за наступними критеріями:

а) гострота проблеми

Гострота проблеми – це її характеристика з точки зору ставлення до неї носіїв проблеми (тих хто від неї страждає). Вона описує наскільки проблема є важливою для носія.

б) масштаб проблеми

Масштаб проблеми – це її характеристика з точки зору кількості осіб на яких вона поширюється або негативно впливає.

Для того, щоб здійснити оцінку масштабу проблеми, необхідно зробити висновок про кількість (частку) суб'єктів, що страждають від проблеми та суть шкоди, яку вони зазнають: чим більше суб'єктів страждають від наслідків проблеми, та чим більш гіршими є наслідки (суть шкоди), тим більш масштабною вважається проблема.

в) динаміка проблеми

Динаміка проблеми – це її характеристика з точки зору її розвитку (зміни її характеристик) в часі.

Аналіз та оцінка динаміки проблеми дає розуміння тенденцій її розвитку. Для оцінки динаміки проблеми зрівнюються значення в часовому розрізі її показника. В результаті робиться висновок про динаміку проблеми.

Важливість проблеми визначається шляхом експертної оцінки з урахуванням гостроти, масштабності та динаміки проблеми.

Пріоритетність проблеми визначається за її належністю до проблем, вирішення яких визначено як пріоритет у стратегічних документах КМУ або відповідних міністерств. У випадку, якщо вирішення проблеми не визначено як пріоритет у жодному такому актуальному документі, проблема вважається не пріоритетною.

З переліку проблем виділяються 3 найважливіші проблеми відповідно до місця проблеми в рейтингу, що визначається на підставі встановлених важливості та пріоритетності проблем.

Співставлення проблем та регулювання, спрямованого на їх вирішення відбувається таким чином:

- 1) до кожного інструменту (засобу) регулювання, визначеного на попередньому етапі, визначається проблема, на вирішення якої він спрямований (був спрямований під час введення в дію);
- 2) після співставлення інструменту (засобу) регулювання з проблемою визначається, на усунення якої саме причини проблеми був спрямований інструмент.

Зведені результати аналізу проблем ринку відображається згідно таблиці №18. Характеристики проблем описуються у картці проблеми, що заповнюється за формою таблиці №19.

Таблиця №18. Перелік проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями (трендами)

№п/п	Проблема	Гострота проблеми	Масштаб проблеми	Динаміка проблеми	Важливість проблеми	Пріоритетність проблеми	Місце проблеми у рейтингу за важливістю та пріоритетністю
1	2	3	4	5	6	7	8

Таблиця №19. Перелік найважливіших проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями (трендами)

№п/п	Проблема	Ключовий показник	Фактичне значення показника за останній звітний рік	Фактичне значення за рік, що передує останньому звітному	Значення за рік, що передує року, що передує звітному	Цільовий тренд	Чи відповідає фактичний тренд цільовому?
1	2	3	4	5	6	7	8

Таблиця № 20. Таблиця співставлення інструментів (засобів) регулювання з проблемами, їх носіями та причинами проблеми

№п/п	Інструмент (засіб) регулювання, що застосовується до ринку	Найважливіша проблема, або інша проблема, на вирішення якої спрямоване (було спрямоване) регулювання	Носій проблеми	Причина проблеми, на усунення якої спрямована дія інструменту (засобу) регулювання

2.3.2. Аналіз причин проблем на ринку

Аналіз причин проблем на ринку здійснюється тільки щодо 3-5 найважливіших за рейтингом проблем, а також для проблем, на вирішення яких спрямоване (було спрямоване) діюче регулювання.

Визначення та аналіз причин проблем здійснюється у наступному порядку:

1. Спершу визначаються усі *можливі* причини, які гіпотетично могли призвести до виникнення проблеми.
2. Кожна *можлива* причина в свою чергу може бути *правдоподібною* чи *неправдоподібною*. Правдоподібними визначаються ті із причин, для яких можливо встановити причинно-наслідковий зв'язок їх із проблемою. Кожна *правдоподібна* причина може бути визначення як *підконтрольна* чи *непідконтрольна*. Підконтрольними є ті причини, на які можливе здійснення впливу з боку держави. Для причин також встановлюється їх належність до одного чи декількох видів причин: технічна, організаційна або персональна.
3. За результатами аналізу причин проблем, здійснюється рейтингування, за яким визначається місце причини проблеми у рейтингу за важливістю. У випадку, якщо визначено більше, ніж 3 причини проблеми, виділяється 3 найважливіші причини проблеми згідно з рейтингом. Якщо визначено 3 чи менше - всі такі причини визначаються найважливішими.
4. До інших проблем ринку, на вирішення яких спрямоване (було спрямоване) інструменти (засоби) регулювання на ринку, визначається лише причини, на усунення яких були спрямовані такі інструменти. Такі причини також описуються за критеріями правдоподібності, підконтрольності та видів причин.
5. До кожної найважливішої причини та причини, на усунення яких були спрямовані інструменти (засоби) регулювання на ринку, визначається, чи була усунута відповідна причина, ціль політики, ключовий показник, що характеризує ціль політики, (за наявності) та його фактичне значення за останній звітний рік, за рік, що передує звітному, його цільовий тренд та визначається, чи відповідає фактичний тренд цільовому.

На кожен причину проблеми заповнюється картка за формою згідно таблиці №21. Зведені результати аналізу відображається згідно таблиці №22.

Таблиця №21. Результати аналізу причин проблеми “_____”

№п/п	Причина проблеми	Правдоподібність	Підконтрольність	Вид причини	Стан причини (існуюча/усунута)	Місце причини проблеми у рейтингу за важливістю
1	2	3	4	5	6	7

Таблиця №22. Результати аналізу найважливіших причин проблеми “_____”

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Ключовий показник, що характеризує ціль політики(за наявності)	Фактичне значення показника за останній звітний рік	Значення за рік, що передує року, що передує звітному	Цільовий тренд	Чи відповідає фактичний тренд цільовому?
1	2	3	4	5	6		

2.3.3. Формування переліку курсів політики на ринку та їх оцінка

Курс політики – це формалізований шлях вирішення проблеми політики, що виражений як система способів і інструментів (засобів) політики, що у своєму поєднанні спрямовані на досягнення цілей державної політики.

Курси політики визначаються як діючі та альтернативні.

Діючий курс політики визначається як сукупність інструментів (засобів) регулювання, дія яких спрямована на досягнення цілей політики (усунення причин конкретної проблеми).

Таким чином, картка кожного курсу політики має містити:

1. Одну чи декілька найважливіших причин проблеми;
2. Цілі політики, визначені до кожної з таких причин;
3. Інструменти (засоби) регулювання, що застосовуються для досягнення цілей політики (усунення причин конкретної проблеми).

У разі, коли щодо проблеми не застосовується жодного інструменту (засобу) регулювання, курс політики визначається як “бездіяльність”.

Альтернативні курси політики формуються на етапі підготовки Концепції політики, у разі, якщо буде зроблено висновок про неефективність діючого курсу політики.

Щодо кожного діючого курсу політики необхідно здійснити оцінку його результативності. Для цього визначається рік початку відповідного курсу та гострота, масштаб і динаміка проблеми у рік початку відповідного курсу.

Щодо курсу політики, спрямованого на вирішення однієї або декількох важливих проблем ринку необхідно також здійснити моніторинг реалізації політики та оцінку ефективності курсу.

Для здійснення моніторингу необхідно:

- 1) визначити перелік заходів, запланованих для реалізації відповідного курсу політики, їх терміни та відповідальних;
- 2) визначити стан виконання кожного заходу (виконано/не виконано - у балах "1" і "0");
- 3) оцінити правильність виконання кожного заходу (виконано правильно/виконано частково правильно/виконано неправильно - у балах "-1", "0", "1");
- 4) зробити загальний висновок щодо реалізації курсу політики на підставі оцінки рівня виконання заходів (також у балах).

Для оцінки ефективності курсу необхідно:

- 1) визначити фактичні витрати на кожен захід;
- 2) визначити загальну суму витрат на реалізацію курсу політики;
- 3) співставити результативність курсу та загальну суму витрат на його реалізацію;
- 4) зробити загальний висновок щодо ефективності курсу політики.

Результати у таблицях №23, №24, №25, №26, №27 та №28

Таблиця №23. Структура курсу політики до проблеми "_____"

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Інструмент (засіб) регулювання	Захід

Таблиця №24. Моніторинг реалізації політики

№ п/п	Захід	Стан	Важливість (1-5)	Коментар	Правильність	Коментар	Бал

Таблиця №25. Витрати курсу (заходів)

№ п/п	Захід	Тривалість	Витрати у 1 рік, грн	Витрати у інші роки, грн	Загальні витрати, грн

Таблиця №26. Оцінка результативності курсу

Характеристика проблеми	Значення у рік започаткування курсу	Опис	Значення у рік аналізу	Опис
Гострота				

Масштаб				
Динаміка				

Таблиця №27. Картка курсу політики

Вид оцінки	Висновок	Деталізація висновку
1. Моніторинг реалізації політики:	<ul style="list-style-type: none"> - Всі заходи курсу виконано повністю та правильно - Всі заходи курсу виконано, більшість з них виконано правильно - Всі заходи курсу виконано, частину з них виконано правильно - Всі заходи курсу виконано, але неправильно - Виконано більше половини заходів курсу, вони були виконано правильно - Виконано більше половини заходів курсу, більшість з них виконано правильно - Виконано більше половини заходів курсу, частину з них було виконано правильно - Виконано більше половини заходів курсу, але їх було виконано неправильно - Виконано менше половини заходів курсу, вони були виконані правильно - Виконано менше половини заходів курсу, більшість з них виконано правильно - Виконано менше половини заходів курсу, частину з них було виконано правильно - Виконано менше половини заходів курсу, але їх було виконано неправильно - Заходи курсу майже не виконано, але вони були виконані правильно - Заходи курсу майже не виконано, більшість з них виконано правильно - Заходи курсу майже не виконано, частину з них було виконано правильно - Заходи курсу майже не виконано, їх було виконано неправильно 	
1.1. Оцінка стану реалізації заходів	<ul style="list-style-type: none"> - Всі заходи курсу виконано; - Виконано більше половини заходів курсу; - Виконано менше половини заходів курсу; - Заходи курсу майже не виконано. 	
1.2. Оцінка правильності реалізації заходів	<ul style="list-style-type: none"> - Всі заходи виконано правильно; - Більшість заходів виконано правильно; - Частину заходів виконано правильно; - Заходи виконано неправильно. 	
2. Оцінка витрат курсу	Загальні витрати курсу складають _____ грн.	
3. Оцінка результативності політики	<ul style="list-style-type: none"> - Політика є результативною; - Політика є частково результативною; - Політика є нерезультативною. 	
4. Оцінка ефективності політики	<ul style="list-style-type: none"> - Політика є ефективною; - Політика є неефективною; - Ефективність політики визначити неможливо. 	

2.4. Оформлення висновків та рекомендацій

На підставі висновків про ефективність політики, формуються висновки та попередні рекомендації щодо підвищення ефективності регулювання ринку. Для обраної проблеми в подальшому готується Концепція політики.

На підставі аналізу законності, актуальності, Євроінтеграційних зобов'язань, оцінки корупційних ризиків та дружності для бізнесу формується перелік нормативно-правових актів, що рекомендується розробити.

Таблиця №28. Перелік нормативно-правових актів, що рекомендується розробити

№ п/п	Орієнтовна назва НПА	Тип НПА	Орган-видавець	Проблема	Суть змін	Орієнтовна дата розробки
1	2	3	4	5	6	7

3. Підготовка Концепції політики

3.1. Підготовчий етап

Підготовка Концепції політики розпочинається з вибору проблеми, шляхи вирішення якої аналізуються. Для цього обирається одна з попередньо проаналізованих проблем та формується досье політики щодо неї, яке містить:

1) Опис проблеми:

- формулювання проблеми;
- опис проблеми;
- носій (носії) проблеми;
- ключовий показник, що характеризує проблему;
- ринок, на якому наявна проблема;
- характеристики проблеми;
- головні причини проблеми та їхній опис;
- цілі політики, спрямовані на усунення причин проблеми;

2) Опис діючого курсу політики та висновки щодо нього:

- діючий курс політики щодо проблеми, висновки щодо моніторингу його реалізації, оцінки результативності та ефективності або неможливості оцінити ефективність політики;
- опис основних причин нерезультативності та/або неефективності діючого курсу політики або причин неможливості оцінити ефективність політики.

3.2. Аналіз альтернатив

Після оцінки діючого курсу та аналізу причин його неефективності, необхідно сформулювати один або декілька альтернативних курсів політики, спрямованих на вирішення обраної проблеми.

Першим варіантом такого альтернативного курсу може бути модифікація діючого курсу політики шляхом усунення виявлених недоліків. Для цього у таблицю №28 необхідні зміни, а саме:

- у разі, якщо при формуванні політики було неправильно обрано **інструменти (засоби) регулювання** - запропонувати зміну відповідних інструментів;
- у разі, якщо при формуванні політики було неправильно визначено **цілі політики** - запропонувати зміну відповідних цілей політики та інструментів (засобів) регулювання для досягнення цілей;
- у разі, якщо при формуванні політики було неправильно визначено **причини проблеми** - запропонувати зміну причин проблеми, цілей політики, спрямованих на їх усунення та інструментів (засобів) регулювання для досягнення цілей.

Другим варіантом такого альтернативного курсу може бути принципово новий курс політики, під час формування якого все, крім самої проблеми, визначається без урахування діючого курсу, тобто причини проблеми, цілі політики та інструменти (засоби) регулювання визначаються заново. Окрім цього, кожен курс має містити короткий опис його суті.

Результати підготовки всіх альтернативних курсів політики необхідно відобразити у таблиці №29, а також зафіксувати зміни порівняно з діючим курсом політики у таблиці №30.

Таблиця №29. Структура курсу політики до проблеми “_____”

№ п/п	Причина проблеми	Ціль політики	Інструмент (засіб) регулювання
1	2	3	4

Таблиця №30. Перелік змін до діючого курсу політики для формування альтернативного

№ п/п	Елемент курсу	Дія (видалити/дати)	Попередній елемент у ланцюгу	Елемент замість видаленого
1	2	3	4	5

3.3. Порівняння та вибір курсів політики

Для вибору оптимального курсу політики необхідно порівняти діючий та альтернативні курси політики за низкою критеріїв. Ці критерії, а також шлях їх оцінки, встановлюються експертним шляхом.

Наприклад, критерієм може бути “Складність реалізації курсу”, що вимірюється у балах від 1 до 5, де 1 - найлегший для реалізації курс, а 5 - найважчий.

У результаті порівняння курсів політики має бути обрано пріоритетний курс. Обґрунтування вибору курсу має бути відображене у Концепції.

Перелік критеріїв та їх значень з балами слід відобразити у таблиці №31. Результати порівняння курсів слід відобразити у таблиці №32.

Таблиця №31. Перелік критеріїв для порівняння курсів політики

№ п/п	Критерій	Можливе значення 1	Бал	Можливе значення 2	Бал	Можливе значення 3	Бал	...
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Таблиця №32. Порівняння курсів політики

№ п/п	Критерій	Діючий курс	Альтернативний курс 1	Альтернативний курс 2
-------	----------	-------------	-----------------------	-----------------------

1	2	3	4	5

3.4. План заходів з реалізації політики

Після обрання курсу політики, необхідно розробити детальний план заходів з його реалізації.

План реалізації державної політики – визначена послідовність заходів (дій та подій) нормативного, ресурсного, організаційного чи комунікаційного забезпечення реалізації політики.

Під час формування такого плану необхідно:

- визначити строк (термін) виконання кожного заходу;
- визначити відповідальний орган влади.

Також при формуванні такого плану необхідно врахувати заходи, спрямовані не лише на впровадження чи реалізацію існуючих інструментів регулювання, але й на припинення застосування існуючих.

План заходів має містити заходи наступних типів:

- заходи нормативного забезпечення;
- організаційні заходи; забезпечення;
- заходи ресурсного забезпечення;
- комунікаційні заходи.

До заходів нормативного забезпечення необхідно долучити перелік нормативно-правових актів, що мають бути розроблені. План заходів для реалізації курсу політики має бути оформлений у вигляді таблиці №33, а перелік нормативно-правових актів, що мають бути розроблені, - у таблиці №34.

Таблиця №33. План заходів для реалізації курсу політики

№ п/п	Захід, спрямований на реалізацію державної політики	Інструмент (засіб) регулювання	Строк (термін) виконання	Відповідальний
1	2	3	4	5

Таблиця №34. Перелік нормативно-правових актів, що мають бути розроблені

№ п/п	Орієнтовна назва НПА	Тип НПА	Орган-видавець	Причина проблеми	Суть змін	Орієнтовна дата розробки
1	2	3	4	5	6	7

3.5. Прогноз результативності обраного курсу

До обраного курсу політики необхідно розробити прогноз його результативності. Для цього з переліку показників, що характеризують проблему або цілі політики.

До кожного показника необхідно вказати його цільове значення та період часу, до якого воно має бути досягнуто.

У разі, якщо показник був визначений лише на цьому етапі, він має бути доданий у попередні таблиці, що містять характеристики проблеми або характеристики причин проблеми.

Результати прогнозу необхідно відобразити у таблиці №35.

Таблиця №35. Прогноз результативності обраного курсу

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Фактичне значення у рік, попередній року аналізу	Цільове значення	Рік цільового значення
1	2	3	4	5	6

Додатки:

Додаток №1. Глосарій

Сфера державної політики – умовно окреслене коло суспільних відносин на вирішення проблем в яких органами публічної влади формується та реалізовується державна політика;

Сектор економіки (складається з ринків) – умовна частина економіки, відносини у якій мають схожі спільні характеристики, економічні цілі, функції та поведінку. Наприклад, сектор сільського господарства.

Ринок – сукупність економічних відносин з виробництва, розподілу, споживання конкретного товару чи послуги або групи однорідних товарів чи послуг. Наприклад, ринок волоського горіху.

Показники стану справ у сфері – це можлива для спостереження та вимірювання характеристика, що застосовується для визначення стану справ у сфері;

Обмеження державної політики – засадничі фактичні обставини (принципи, міжнародні зобов'язання, тощо), об'єктивного та суб'єктивного характеру які звужують можливості вільного обрання політики.

Проблема державної політики – умова, стан або ситуація, яка породжує незадоволення суспільства (його частини) та вимоги змін і для вирішення або пом'якшення якої необхідна дія органів публічної влади.

Заінтересована сторона – це умовне об'єднання заінтересованих осіб за спільними (схожими) для них суб'єктивними та об'єктивними ознаками та спільними інтересами.

Державна політика – обрана/фактично наявна система/курс/програма дій (або бездіяльності) органів публічної влади спрямована на вирішення проблеми державної політики.

Причина проблеми – фактор/обставина, що зумовлює існування або загострення проблеми.

Ціль державної політики – усунення/зменшення впливу причини, що зумовлюють проблему.

Для зручності роботи з проблемою, причинами та цілями політики вони мають бути лаконічно описані за допомогою вимірюваного показника (групи показників).

Інструмент (засіб) державної політики – це стала та формалізована система дій/заходів, що вживаються органами публічної влади для досягнення цілей політики.

Спосіб регулювання – сукупність інструментів регулювання, об'єднана за ознакою однієї цілі, особливості впливу на обставини задля її досягнення або характеру впливу на об'єкт регулювання (господарські відносини). Наприклад, обмеження доступу на ринок.

Інструмент (засіб) регулювання – документ дозвоільного характеру, інший обов'язковий документ, формальна умова, обмеження або їх сукупність, інший правовий інститут, що запроваджується для досягнення регуляторного ефекту (усунення причини проблеми). Наприклад, ліцензія на право оптової торгівлі алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додання спирту).

Процедура (сукупність заходів та дій в процесі застосування інструменту) – передбачена законом послідовність дій або подій (юридичних фактів), виконання (настання) яких вимагається для виконання регулювання. Наприклад, процедура видачі ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додання спирту).

Курс політики – це формалізований шлях вирішення проблеми політики, що виражений як система способів і інструментів (засобів) політики, що у своєму поєднанні спрямовані на досягнення цілей державної політики.

Формування державної політики – діяльність органів публічної влади спрямована на розроблення та планування державної політики (зокрема: визначення проблеми та її причин, цілепокладання, визначення прийнятних альтернатив та змісту державної політики, планування реалізації, системи моніторингу, критеріїв оцінювання та підстав для перегляду державної політики);

Реалізація державної політики – діяльність органів публічної влади спрямована на впровадження державної політики;

План реалізації державної політики – визначена послідовність заходів (дій та подій) нормативного, ресурсного, організаційного чи комунікаційного забезпечення реалізації політики.

Моніторинг державної політики – діяльність органів публічної влади, що полягає у аналізі реалізації заходів державної політики (за предмет відповідності плану);

Оцінка державної політики – діяльність органів публічної влади, що полягає у визначенні результативності/ефективності державної політики (оцінка стану досягнення цілей/вирішення проблем, впливів (результатів та наслідків) реалізованих заходів політики).

Результативність державної політики – ознака державної політики, що характеризує її успішність з точки зору досягнення цілей/вирішення проблем для яких вона була запроваджена;

Ефективність державної політики – ознака державної політики, що характеризує співвідношення результативності політики, обсягу ресурсів (в т.ч. часу) витрачених для її досягнення та побічних ефектів (впливів) від її реалізації.

Показник результативності/ефективності політики – це можлива для спостереження та вимірювання характеристика політики, що застосовується для визначення результативності/ефективності політики;

Документ стратегічного планування – формально схвалений органами публічної влади документ в якому міститься інформація про стан далекого (10+ років) майбутнього необхідність досягнення якого декларується державою в стратегічних документах. Документами стратегічного планування, зокрема, є:

- стратегія розвитку України;
- галузева стратегія розвитку України;
- стратегія розвитку у сфері.

Документ середньострокового планування – формально схвалений органами публічної влади документ в якому міститься інформація про суспільно важливі проблеми та перелік політик формування або реалізація яких є необхідною для їх вирішення в середньостроковій перспективі (3-5 років). Документами середньострокового планування, зокрема, є:

- програма діяльності КМУ;
- середньостроковий план КМУ;
- бюджетна резолюція;
- середньостроковий план діяльності міністерства.

Документ оперативного планування – це формально схвалений суб'єктами публічної влади документ або його частина, що містить інформацію про перелік заходів, що необхідно здійснити для забезпечення формування та реалізації державних політик.

Документами оперативного планування є:

- плани реалізації політики (додаток до Концепції політики);
- операційний план КМУ;
- операційний план міністерства;
- інші затверджені КМУ плани, що містять обов'язкові для виконання заходи.

Документ політики – це формально схвалений органами публічної влади документ, що містить інформацію про конкретну проблему державної політики та курс її вирішення. Документами політики, зокрема є Концепція політики та аналітична записка (коли проект НПА розробляється не на основі Концепції політики).

Додаток №2. Аналітична записка

1. Орієнтовний обсяг ринку та інші фактори його важливості.
2. Попередній опис стану конкуренції.
3. Попередній опис типових провалів характерних для ринку.
4. Попередня динаміка та закономірності розвитку ринку.
5. Попередній опис загальновідомого регулювання.
6. Попередній опис загальновідомих проблем ринку.

Додаток №3. Структура мапи стейкхолдерів

№п/п	Заінтересована сторона	Інтерес сторони	Рівень впливовості на публічну політику на ринку	Активність сторони щодо впливу на публічну політику на ринку	Чисельність сторони	Ступінь залучення [залучення та/або опитування та/або інформування]
1	2	3	4	5	6	7

Додаток №4. Структура плану аналізу ефективності ринку

№	Захід	Дата початку	Дата завершення
1.	[Назва етапу або іншого заходу]	[дата початку]	[дата завершення]
2.	[Назва етапу або іншого заходу]	[дата початку]	[дата завершення]
3.	[Назва етапу або іншого заходу]	[дата початку]	[дата завершення]

Зміст

1. Короткий виклад результатів аналізу:

- важливість ринку;
- основні актуальні проблеми;
- опис чинної політики та її ефективності;
- короткий опис актуальних євроінтеграційних зобов'язань, що стосуються ринку;
- рекомендації.

2. Загальна частина:

2.1. Опис ринку, зокрема:

- обсяг та важливість ринку;
- опис стану конкуренції;
- опис типових провалів характерних для ринку;
- динаміка та закономірності розвитку ринку.

[Таблиця №2. Перелік товарів \(послуг\) ринку](#)

[Таблиця №3. Перелік показників ринку](#)

[Таблиця №4. Перелік значень показників ринку](#)

Висновок:

Дати читачу уявлення про контекст в якому існує (може існувати регулювання), передумови та наслідки його виникнення.

2.2. Опис заінтересованих сторін на ринку:

- аналіз їх основних інтересів (потім буде використовуватись для аналізу причин їх проблем та впливу регулювання на них);
- аналіз їх впливовості та активності.

[Таблиця №1. Основні заінтересовані сторони, їх інтереси](#)

Висновок:

Дати читачу уявлення про суб'єктний склад ринку, їх інтереси та ресурси.

3. Опис основних проблем заінтересованих сторін (стейкхолдерів).

3.1. Аналіз проблем:

- їх формулювання - 1 речення (+ 2-3 речення пояснення якого стейкхолдера це проблема та який саме його інтерес не задовольняється);
- їх масштабу (яка конкретно кількість стейкхолдерів страждає від проблеми?);
- їх гостроти (наскільки важливою проблемою це є для стейкхолдера? Наскільки він замотивований її вирішувати?);
- їх динаміки (як змінюється проблема з плином часу - за останні 2-3 "звітні періоди"?)

3.2. Порівняння проблем та визначення 2-3-х найважливіших.

3.3. Виявлення та аналіз 2-3 причин виникнення кожної з найважливіших проблем.

[Таблиця №5. Перелік проблем](#)

[Таблиця №18. Перелік проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями \(трендами\)](#)

[Таблиця №19. Перелік найважливіших проблем, їх ключових показників з фактичними та цільовими значеннями \(трендами\)](#)

[Таблиця №21. Результати аналізу причин проблеми “_____”](#)

[Таблиця №22. Результати аналізу найважливіших причин проблеми “_____”](#)

Висновок:

Дати читачу уявлення про проблеми на вирішенні яких потрібно концентруватись при формуванні політики та причини їх виникнення.

4. Опис існуючого регулювання:

4.1. Перелік етапів діяльності, які є типовими до ринку та до яких застосовується регулювання.

[Таблиця №6. Перелік етапів, з яких складається діяльність суб'єктів господарювання на ринку](#)

4.2. Перелік та аналіз регуляторних актів, що застосовуються на ринку.

[Таблиця №7. Перелік регуляторних актів, що регулюють ринок](#)

[Таблиця 8. Перелік регуляторних актів, що регулюватимуть ринок після набрання чинності або що мають втратити чинність найближчим часом](#)

[Таблиця №10. Перелік неактуальних регуляторних актів, що регулюють ринок](#)

[Таблиця №11. Перелік підзаконних регуляторних актів, що застосовуються на ринку, які мають ознаки незаконних](#)

4.3. Перелік інструментів, що наразі застосовані. Визначення цілей для досягнення яких застосовувались ці інструменти.

[Таблиця №12. Результати аналізу інструментів \(засобів\) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок](#)

[Таблиця №13. Результати аналізу санкцій інструментів \(засобів\) регулювання, передбачених у регуляторних актах, що регулюють ринок](#)

4.3. Оцінка корупційності та дружності регулювання.

[Таблиця №16. Рекомендації щодо внесення змін до регулювання ринку з метою зменшення ризиків корупції та підвищення дружності для бізнесу](#)

Висновок:

Дати читачу уявлення про те яке регулювання фактично застосовується і навіщо.

5. Аналіз ефективності існуючого регулювання:

5.1. Опис існуючих курсів політики.

[Таблиця №23. Структура курсу політики до проблеми “_____”](#)

5.2. Моніторинг реалізації курсів політики.

[Таблиця №24. Моніторинг реалізації політики](#)

5.3. Оцінка вартості курсу (заходів).

[Таблиця №25. Витрати курсу \(заходів\)](#)

5.4. Оцінка результативності курсу

[Таблиця №26. Оцінка результативності курсу](#)

[Таблиця №27. Картка курсу політики](#)

Висновок:

Дати читачу уявлення про чинні курси політики та про результативність та ефективність курсу політики.

6. Оцінка відповідності існуючого регулювання євроінтеграційним зобов'язанням України, а саме:

6.1. Загальний опис регулювання в ЄС;

6.2. Опис відмінностей регулювання в Україні від регулювання ЄС;

6.3. Зміст зобов'язань по Угоді про асоціацію.

[Таблиця №17. Опис основних зобов'язань України із наближення законодавства України до законодавства ЄС за угодою про Асоціацію, що стосуються ринку, їх статусу та суті змін, що необхідно здійснити для їх виконання](#)

7. Резолютивна частина:

7.1. Загальні висновки:

- Чи спрямоване існуюче регулювання на вирішення найважливіших проблем ринку? - Якою є ефективність існуючого регулювання (співвідношення вигод до витрат)? Які недоліки воно має?

- Чи відповідає існуюче регулювання вимогам євроінтеграції? В чому суть невідповідності?

7.2. Загальні рекомендації:

- Що потрібно зробити, щоб вирішити найважливіші проблеми ринку?
- Що потрібно змінити в існуючому регулюванні (скасувати, додати, переписати), щоб воно стало ефективнішим?
- Що потрібно змінити в існуючому регулюванні щоб воно відповідало євроінтеграційним зобов'язанням?

[Таблиця №28. Перелік нормативно-правових актів, що рекомендується розробити](#)

Додаток №6. Концепція політики

1. Опис проблеми:

- формулювання проблеми;
- опис проблеми;
- носій (носії) проблеми;
- ключовий показник, що характеризує проблему;
- ринок, на якому наявна проблема;
- характеристики проблеми.

2. Опис головних причин проблеми та цілей політики, спрямованих на усунення причин проблеми.

3. Опис діючого курсу політики та висновки щодо нього:

- діючий курс політики щодо проблеми, висновки щодо моніторингу його реалізації, оцінки результативності та ефективності;
- опис основних причин нерезультативності та/або неефективності діючого курсу політики.

4. Опис альтернативних курсів політики з обґрунтуванням вибору інструментів.

[Таблиця 28. Структура курсу політики до проблеми “_____”](#)

[Таблиця 29. Перелік змін до діючого курсу політики для формування альтернативного](#)

5. Висновок щодо результатів порівняння курсів політики та обраного курсу.

[Таблиця 30. Перелік критеріїв для порівняння курсів політики](#)

[Таблиця 31. Порівняння курсів політики](#)

6. Орієнтовний план заходів для реалізації Концепції.

[Таблиця 32. План заходів для реалізації курсу політики](#)

[Таблиця 33. Перелік нормативно-правових актів, що мають бути розроблені](#)

7. Опис очікуваного впливу на проблему (прогноз результативності).

[Таблиця 34. Прогноз результативності обраного курсу](#)

8. Перелік проектів нормативно-правових актів, що необхідно розробити в межах заходів з реалізації обраного курсу політики.